

Utdrag ur VU-plan, Ala kyrka

ALA KYRKA GOTLAND VÅRD- OCH UNDERHÅLLSPLAN 2008

Ansvariga för vård- och underhållsplanen

Inför upprättandet av denna vård- och underhållsplan för Ala kyrka har kyrkan och kyrkogården besiktigats av undertecknad.

Ansvariga för vård- och underhållsplanens olika delar anges här nedan.

(Namn inom parentes anger dock att i planen endast använts där angivet besiktningssprotokoll eller åtgärdsprogram, upprättat av resp. namngiven konsult.)

Kyrkobyggnad	Arkitekt Jan Utas
Elinstallationer och åskskydd	(Elingenjör Peter Ström)
Kyrkogårdsmur	Arkitekt Jan Utas
Kyrkogård	Arkitekt Jan Utas
Växtlighet på kyrkogården	Antikvarie Eva Selin
Kalkmålningar	Ej utsedd
Stenarbeten	Ej utsedd
Inventarier av trä	Antikvarie Rebecka Svensson
Inventarier av metall	Antikvarie Rebecka Svensson
Inventarier av sten	Antikvarie Rebecka Svensson
Textilier	(Textilkonsultfirma Lotine)
Kyrkklocka/-or	(Ing. Ingvar Rohr)
Övriga inventarier	Antikvarie Rebecka Svensson

Källförteckning

Otryckta källor

Handlingar i Riksantikvarieämbetets arkiv, ATA, Stockholm

Handlingar i Gotlands fornsals arkiv, Visby

Inventering av inventarierna i Ala kyrka 2001-04, utförd av Birgitta Lerberg m.fl.

Inventering av Ala kyrkogård, utförd 1996 av antikvarie Torsten Gislestam, Gotlands fornsal.

Ala kyrka, utvändig restaurering dokumentation, antikvarie Louise Borgö, Gotlands fornsal 2002.

Program för utvändiga restaureringsarbeten på Ala kyrka, arkitekt Jan Utas 2001.

Tryckta källor

Busch, P. m.fl. Skeppsristningar på Gotland, 1993.

Johansson, T. (red.), Inventarium över svenska orglar 1989:II, Linköpings och Visby stift, 1990.

Lagerlöf, E., Svahnström, G., Gotlands kyrkor, 1991.

Nilssøn Strelow, H., Cronica Guthilandorum, 1633.

Rohr, I., Gotlands kyrkklockor och ringningsseder, 1985.

Svahnström, G., Svahnström, K., Måleri på Gotland 1530-1830, 1989.

Sveriges Kyrkor, Gotland bd IV:4, 1959.

Söderberg, B. G., Gotländska kalkmålningar 1200-1400, 1971.

Utas, Jan Andréasson-, Om gotländska valv, examensarbete i Arkitekturens teori och historia, Chalmers tekniska högskola, 1971.

Händelselista

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
1058	Byggnadsår enligt Strelow.	SvK
1072	Byggnadsår enligt Helfeling och Strelow. Helfeling anger också att kyrkan kallades "Jacobus".	SvK
1149	Byggnadsår enligt Taxuslistan.	SvK
1100-tal	En romansk stenkyrka med absidkor byggdes på platsen, varav det nuvarande långhuset återstår (SvK anger att koret byggdes "vid 1100-talets mitt" och långhuset "omkr. 1180 av mästaren Globus").	GK, SvK
1225-50	Det nuvarande tornet byggdes (SvK anger "omkr. 1240").	GK, SvK
o. 1250	Det nuvarande koret med sakristian byggdes.	GK, SvK
	Dopfunten.	GK, SvK
s. 1200-tal	Triumfkrucifix.	GK, SvK
	Muralmålningar i ringkammaren (SvK anger "omkr. 1240").	GK, SvK
o. 1350	Korets östfönster tillkom troligen.	GK, SvK
	Retabel av "Alamästaren", nu i Gotlands fornsal.	SvK
o. 1450	Muralmålningar av "Passionsmästaren" i långhuset och i ringkammaren.	GK
Medeltida	Ristningarna i koret är från mellan sent 1100-tal till 1400-talets början.	SvK
o. 1750	Bänkinredning, målad 1750-51. Nummertavla troligen av Johan Hernell.	SvK

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
1757	En predikstol från 1600-talets förra hälft inköptes från Burs kyrka.	SvK
1767	Ett stop salt(!) inköptes till "Sprit-limning" av kyrkan. Draperimålningen i koret och akantusrankan i långhuset tillkom troligen detta år.	SvK
1768	Altarupsats av trä.	SvK
1769-70	Altarupsatsen målades av "Holmer".	SvK
1780	Ny tornhuv ("gurkliknande") efter ritning 1779 av hovarkitekten Olof Tempelman(?), Stockholm. Byggmästare Hans Hesselby.	SvK
1824-25	Långhusets två stora fönster tillkom.	SvK
1850-51	Kyrkklocka.	SvK
1858	Korets S fönster förstorades.	SvK
1859-60	Ny, sluten bänkinredning.	SvK
1866	Läktare byggdes i ringkammaren. En avbalkning för sädesmagasin därstädes togs bort.	SvK
1872, 1873	Grindar och rister anskaffades till kyrkogården.	SvK
1876	Kyrkan reparerades, bl.a. kalkades väggar och valv invändigt, varvid de muralmålningarna doldes.	SvK
1877	Det medeltida fönstret i långhusets S vägg murades igen. Triumfkrucifixet, altarupsatsen från 1768 och nummertavlan restaurerades av målaren O. Engfeldt.	SvK
1887	Taken över långhus och kor var spåntäckta.	SvK
1898	Orgelharmonium, sedan 1955 i Ala hembygdsgård. Altarskrank i nygotik(?).	SvK SvK
t. 1900-tal?	Fristående fotogenkaminer installerades.	ATA
1909	Kyrkogården utvidgades åt S och Ö.	SvK
1937	Restaureringsförslag upprättades av arkitekt Erik Fant, Stockholm.	ATA
1938	Restaureringsarbetena påbörjades med en reparation av tornhuvten. Byggmästare Reinhold Lydahl, Etelhem. I samband med reparationsarbetena eldhärjades kyrkan den 7 juni, varvid samtliga yttertak samt kyrkans inredning med bl.a. triumfkrucifixet, altarupsatsen (delvis) predikstolen, altarskranket och bänkinredningen inklusive en brudbänk i koret, samt kyrkklockan, nummertavlan och en 1800-talsljuskrona av trä förstördes.	ATA GK

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
	Kyrkklockan omgöts av K. G. M. Bergholtz, Stockholm.	GKR
1939-40	Kyrkan återuppbyggdes efter branden och försågs med ny inredning, allt efter förslag av arkitekt Erik Fant, Stockholm:	GK SvK
	Nya faltak över långhus och kor samt spåntak på sakristian. Betongbjälklag över torn och långhus. Det medeltida fönstret i långhusets S vägg återupptogs och försågs med glasmålning av Oskar Brandtberg, nya glas i övriga fönster. Ny kyrkklocka. Den svårt brandskadade altaruppsatsen ersattes med en altaruppsats, målad 1665 av Johannes Bartsch och ursprungligen i Björke kyrka, som lånades till kyrkan från Gotlands fornsal (krön och sidovingar kvar i Fornsalen). Ny predikstol och ny bänkinredning (efter modell av de gamla), ny nummertavla och nytt altarskrank. Dopfunten flyttades från koret till tornbågen. Kalkstengolv. Muralmålningarna, som blottats vid branden, togs fram och konserverades (konservator John Österlund, Uppsala). Tre nya ljuskronor av mässing. Orgelpodium i ringkammaren. Värmeledning med lågtrycksånga med pannrum under sakristian. Kyrkans återuppbyggnad skedde bl.a. i form av frivilliga dagsverken från villiga församlingsbor.	
1941	Ny tornhuv efter modell av den gamla.	GF, ATA
	Fasaderna slätputsades. Nya kolonnetter i tornets gluggar. Byggmästare Adolf Laurin.	ATA
1954	Åskledare.	GF
1955	Orgeln, tillverkad av Åkerman och Lunds Nya Orgelfabriks AB i Solna.	GK
	Elektrisk belysning.	SvK
1964	Elringning.	GKR
1975	Omläggning av långhusets N takfall med impregnerade falar.	GF
1976	Invändig rengöring av väggar och valv (konstnär Harald Norrby, Klintehamn).	GF
1984	Elvärmeinstallation.	GF
1991	Komplettering av elvärmeinstallationen. Högtalaranläggning.	GF

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
2002	<p>Yttre restaurering efter förslag av arkitekt Jan Utas, Visby, entreprenör Gotlandsbyggen, Hemse:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Samtliga falar på lång- och kortaken byttes. – Tornpanelen byttes. – Rötskadat virke i konstruktionen byttes. – Åskskyddsanläggningen samt belysning i torn och på vindar kompletterades. – Klockdäcket renoverades. – Betongbjälklaget i tornet försågs med en ny brandlucka. – Fasaderna rengjordes och putsades. – Översta trappsteget på huvudportalen kompletterades med en 5 cm tjock kalkstensskiva. – Droppnäsa under korfönstret. – Samtliga fönsterbågar togs ut och renoverades, – glasmålningen rengjordes. – Östra fönstrets solbänk frilades från betong. – Portalerna tätades och slagregnsavlopp anordnades. – Nytt räcke till tornportalen. – Ny utvändig belysning vid tornportalen. – Hissar till ljuskronorna monterades. 	GF
2003	Lotine anordnade bättre förvaring för kyrkas textilier samt ombesörjde att de textilier som behövde rengjordes alt. konserverades.	GF
2006	Stenkultur konserverade ett antal gravvårdar, en av dem försågs med lock	GF
	Dahlströms Metallgjuteri AB rengjorde 3 st. ljuskronor, 2 st. femarmade kandelabrar, 1 st. sjuarmad och 1 st. fyrarmad.	GF

Förkortningar:

ATA	Riksantikvarieämbetets arkiv, Stockholm.
GF	Gotlands fornsals arkiv.
GK	Lagerlöf, E., Svahnström, G., Gotlands kyrkor, 1991.
GKM	Söderberg, B. G., Gotländska kalkmålningar 1200-1400, 1971.
GKR	Rohr, I., Gotlands Kyrkklockor och Ringningsseder, 1985.
GKS	Svahnström, G., Svahnström, K., Måleri på Gotland 1530-1830, 1989.
ISO	Johansson, T. (red.), Inventarium över svenska orglar 1989: II, Linköping och Visby stift, 1990.

	inskrift i kyrkan
Inskr.	omkring
o.	sent
s.	Statens Historiska Museum
SHM	Nilssøn Strelow, H., Cronica Guthilandorum, 1633.
Strelow	Sveriges Kyrkor, Gotland bd IV:4, 1959.
SvK	tidigt
t.	

